

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันการศึกษาในเขตภาคเหนือต่อการเข้าร่วมโครงการตรวจสอบบัญชีกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็น (Opinion) หมายถึง ความชอบความไม่ชอบ ความคิดเห็น ความรู้สึกพึงใจของเราต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุน
2. ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน
3. ความรู้สึกที่เป็นกลาง คือ ไม่มีความรู้สึกใดๆ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534)

ความคิดเห็นมีความคล้ายคลึงกับทัศนคติ ดังนั้นในการวัดความคิดเห็น ก็สามารถใช้แบบการวัดทัศนคติที่เรียกว่า Summated Ratings หรือ Likert's Method เพราะการวัดความคิดเห็นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ระบุให้ตอบว่าเห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ หรือใช้แบบสอบถามที่เป็นลักษณะการจัดลำดับคุณภาพ (Rating scale) เพื่อใช้วัดน้ำหนักของความคิดเห็น สามารถวัดได้ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เป็นต้น (ล้วน สายยศและคณะ, 2543)

2. แนวคิดของโครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษา (กรมทะเบียนการค้า, 2545)

2.1 ความเป็นมา

การตรวจสอบบัญชีตามความร่วมมือระหว่างทางราชการกับสถาบันการศึกษาเป็นเรื่องที่ริเริ่มใหม่ในปีงบประมาณ 2545 เนื่องจากมีปัญหาต่างๆ ซึ่งสะสมกันมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว เช่น ปัญหาของการตรวจสอบบัญชีภาครัฐ ที่มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานตรวจสอบ ไม่เพียงพอกับการตรวจสอบการจัดทำบัญชีของธุรกิจได้อย่างทั่วถึง ปัญหาของการจัดทำบัญชีภาคธุรกิจ ทั้งด้านผู้ประกอบการธุรกิจ ที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และด้านสำนักงานรับทำบัญชีหรือผู้ทำบัญชี ที่ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี อีกทั้งได้รับ

เอกสารจากธุรกิจล่าช้าหรือไม่ทันเวลา ส่งผลให้การบันทึกรายการในบัญชีไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงและไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ปัญหาการฝึกหัดงานของนิสิต นักศึกษา ที่มีลักษณะของงานที่ไปฝึกหัดไม่สอดคล้องกับสาขาที่เรียน ทำให้ประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกหัดงานไม่คุ้มค่ากับเวลาที่ใช่ไป

2.2 โครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษา

ชื่อ โครงการคือ “โครงการตรวจสอบบัญชีธุรกิจร่วมกับสถาบันการศึกษาที่ ก.บข. ให้ความเห็นชอบคุณวุฒิการศึกษาซึ่งสามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีอนุญาตได้” โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีครั้งที่ 139 (5/2544) เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2544 สถาบันที่จะเข้าร่วมโครงการได้คือสถาบันที่ ก.บข. ให้ความเห็นชอบคุณวุฒิการศึกษาซึ่งสามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีอนุญาตได้ เท่านั้น

2.2.1 หลักการและเหตุผล

กรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีหน้าที่กำกับดูแลส่งเสริมการจัดทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 และตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอที่จะตรวจสอบบัญชีได้อย่างทั่วถึง กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจึงเห็นว่หากร่วมกับสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชาบัญชีและเป็นสถาบันที่ ก.บข. ให้ความเห็นชอบคุณวุฒิการศึกษาว่าเป็นปริญญาทางการบัญชี โดยให้นักศึกษาเข้ามาช่วยตรวจสอบบัญชีธุรกิจตามแนวทางที่กำหนดจะเป็นการส่งเสริมให้ธุรกิจได้รับการตรวจสอบบัญชีมากขึ้น ขณะเดียวกันนักศึกษาก็จะได้ประสบการณ์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานจริงเมื่อจบการศึกษา

2.2.2 วัตถุประสงค์

(1) เพื่อเพิ่มปริมาณธุรกิจที่จะได้รับการตรวจสอบและแนะนำการจัดทำบัญชีให้ เป็นไปตามกฎหมาย และมาตรฐานการบัญชีมากขึ้น

(2) เพื่อให้ นิสิต นักศึกษา มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการ ตรวจสอบบัญชีธุรกิจหลายประเภทที่กฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำบัญชี โดยได้รับการฝึกปฏิบัติ ตรวจสอบบัญชีธุรกิจจริง ซึ่งจะเป็ประโยชน์เมื่อจบการศึกษาและไปปฏิบัติงานจริง

(3) นิสิต นักศึกษา และอาจารย์ สามารถนับระยะเวลาการปฏิบัติงานตรวจสอบ บัญชีทดแทนชั่วโมงการฝึกหัดงานตามหลักเกณฑ์ของการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้บางส่วน คือตามเวลาที่ปฏิบัติงานจริง แต่ไม่เกินจำนวน 500 ชั่วโมง

(4) นิสิต นักศึกษาในสถาบันการศึกษาที่กำหนดให้มีการฝึกหัดงานในหลักสูตร สามารถนับระยะเวลาการปฏิบัติงานทดแทนชั่วโมงการฝึกหัดงานในหลักสูตรได้ หากได้รับความ เห็นชอบจากสถาบันการศึกษา

2.2.3 เป้าหมาย

จำนวนธุรกิจที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้รับการตรวจสอบและแนะนำการจัดทำบัญชีให้ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมายบัญชีและมาตรฐานการบัญชีมากขึ้น

2.2.4 ขอบเขตการปฏิบัติงาน

(1) คุณสมบัติและเงื่อนไขของนิสิต นักศึกษาที่จะเข้าร่วมโครงการ เป็นผู้อยู่ระหว่างการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้รับปริญญาทางการบัญชีและ ต้องสอบผ่านวิชาการบัญชีตามที่ ก.บช. กำหนดไม่น้อยกว่าสี่รายวิชา และยังคงยื่นคำขอแจ้งการฝึกหัดงานต่อสำนักงาน ก.บช. ก่อนเริ่มฝึกหัดงานตามแบบที่สำนักงาน ก.บช.กำหนด นอกจากนี้ยังต้องจัดทำรายงานฝึกหัดงานยื่นต่อสำนักงาน ก.บช. อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งนับแต่วันแจ้งการฝึกหัดงานตามแบบที่สำนักงาน ก.บช. กำหนดและต้องทำรายงานดังกล่าวยื่นต่อสำนักงาน ก.บช. พร้อมด้วยคำรับรองการฝึกหัดงานของอาจารย์ของสถาบันการศึกษาที่ควบคุมการตรวจสอบบัญชีตามแบบที่สำนักงาน ก.บช. กำหนด เมื่อสิ้นสุดการฝึกหัดงานด้วย

(2) การควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน ผู้ควบคุมการปฏิบัติงาน คืออาจารย์ที่สอนวิชาการบัญชี และได้รับมอบหมายจากสถาบันการศึกษา นั้นๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (สารวัตรบัญชีตาม พ.ร.บ.การบัญชี พ.ศ. 2543)

(3) สถานที่ตรวจสอบและเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีกรณี ที่ตรวจที่สถาบันการศึกษาให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้จัดหาสถานที่ในการตรวจสอบและเก็บรักษาบัญชี และเอกสารฯ จนกว่าจะตรวจสอบเสร็จและส่งคืนให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้า หากตรวจสอบที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าให้อยู่ในความดูแลของสำนักกำกับดูแลธุรกิจ หากตรวจสอบที่สถานที่ประกอบธุรกิจให้ธุรกิจเป็นผู้จัดหาสถานที่ให้ตรวจสอบและเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

(4) ขั้นตอนการดำเนินการตรวจสอบ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจะเป็นผู้รับบัญชีและเอกสารนำส่งสถาบันการศึกษาเพื่อทำการตรวจสอบต่อไป แนวทางการตรวจสอบบัญชีจะเน้นการตรวจแนะนำชี้แจงดังนี้

ก. กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นผู้จัดทำคู่มือการตรวจสอบบัญชีเพื่อประกอบการปฏิบัติงานต่อไป

ข. ในกรณีที่ตรวจสอบบัญชีแล้วมีประเด็นที่ธุรกิจต้องชี้แจงกรมพัฒนาธุรกิจการค้าจะเป็นผู้ประสานงาน

ค. สถาบันการศึกษาสรุปและรายงานผลการตรวจสอบพร้อมส่งคืนบัญชีและเอกสารไปยังกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(5) การรักษาความลับของข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบ สถาบันการศึกษาและนิสิต นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จะต้องไม่กระทำการใด อันเป็นการเปิดเผยข้อความใดๆ ที่ทราบหรือได้มาจากการปฏิบัติงานตรวจสอบ มิฉะนั้น จะมีความผิดต้องระวางโทษทั้งจำทั้งปรับ

2.2.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) จำนวนธุรกิจทั่วประเทศจะได้รับการตรวจสอบแนะนำการจัดทำบัญชีให้ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมายบัญชี และมาตรฐานการบัญชีมากขึ้นซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลทางบัญชีเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

(2) นักศึกษาได้รับประสบการณ์ในการตรวจสอบบัญชี ซึ่งเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว จะช่วยให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ทันที และสร้างแรงจูงใจให้สนใจที่จะประกอบวิชาชีพผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากขึ้น

2.2.6 การประสานงานระหว่างกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และสถาบันการศึกษาเพื่อเข้าร่วมโครงการ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจะประสานงานกับสถาบันการศึกษา ดังนี้

(1) มีหนังสือถึงสถาบันการศึกษาที่ ก.บ.ช. ให้ความเห็นชอบเพื่อสอบถามความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ

(2) นัดประชุมผู้แทนสถาบันที่เข้าร่วมโครงการเพื่อซักซ้อมความเข้าใจ

(3) นัดประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการตรวจสอบบัญชีกับผู้เข้าร่วมโครงการ

(4) ประสานงานในเรื่องการรับ-ส่งบัญชี ของธุรกิจที่ตรวจสอบ

(5) ประสานงานในเรื่องการตรวจสอบ โดยส่งสารวัตรบัญชีมาให้คำแนะนำการตรวจสอบเป็นระยะๆ

(6) ประสานในเรื่องการรายงานผลการตรวจสอบการจัดทำหนังสือแนะนำการจัดทำบัญชี

(7) ประสานงานในเรื่องการแจ้ง / รับแจ้งชั่วโมงการฝึกหัดงานของ อาจารย์นิสิต นักศึกษา เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจ

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมทะเบียนการค้า (2545) ได้ศึกษาถึงผลของโครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. บทสรุปของโครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษา

สรุป การตรวจสอบบัญชีตามโครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษาที่ ก.บ.ช. ให้ความเห็นชอบคุณวุฒิการศึกษาซึ่งสามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้จะมีผลทำให้ส่วนราชการและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายบรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1 นิสิต นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนับชั่วโมงการฝึกหัดงานได้เท่าที่ปฏิบัติงานจริงแต่ไม่เกิน 500 ชั่วโมงสำหรับนิสิต นักศึกษา และไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงสำหรับเจ้าหน้าที่

1.2 นิสิต นักศึกษา อาจารย์จะได้มีโอกาสฝึกฝน เรียนรู้การปฏิบัติงานจากธุรกิจจริงซึ่งมีลักษณะของการประกอบกิจการหลากหลายและมีการวางรูปแบบการจัดทำบัญชีที่แตกต่างกัน

1.3 ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องที่นิสิต นักศึกษาหาสถานที่ฝึกหัดงานไม่ได้ หรือ สถานที่ฝึกหัดงานไม่ตรงกับสาขาที่เรียน

1.4 ทำให้สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งการเรียนการสอนที่ครบวงจร

1.5 กรมพัฒนาธุรกิจการค้าสามารถเพิ่มปริมาณการตรวจสอบ และแนะนำการจัดทำบัญชีแก่ธุรกิจได้มากขึ้น

1.6 ธุรกิจจะได้รับคำแนะนำในการจัดทำบัญชีซึ่งจะส่งผลให้การจัดทำบัญชีถูกต้องตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี

1.7 ข้อมูลทางบัญชีจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษา

โครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษามีผลดีต่อทางราชการ สถาบันการศึกษา นิสิต นักศึกษา และธุรกิจ จึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการต่อไปดังนี้

2.1 ควรเชิญชวนให้สถาบันการศึกษาและนิสิต นักศึกษาเข้าร่วมโครงการให้มากที่สุด เพื่อเพิ่มปริมาณธุรกิจที่จะตรวจสอบและแนะนำการจัดทำบัญชี

2.2 ควรส่งเสริมให้มีบุคคลอื่นปฏิบัติงานแทนข้าราชการ (Outsourcing) ในเรื่องของการตรวจการงานบริษัท และการให้ความรู้แก่ธุรกิจในเรื่องการจัดทำบัญชี การสอบบัญชีโดยให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์ (บุคคลภายนอก) เป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่าย

2.3 หากการปฏิบัติงานตามโครงการนี้ได้ผลในระยะยาวกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และสถาบันการศึกษาควรตั้งงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของ นิสิต นักศึกษา และเจ้าหน้าที่การปฏิบัติงานตามโครงการ

2.4 ควรจัดให้มีการพัฒนาความรู้แก่อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของผู้ร่วมงาน

แดน กุลรูป (2548) ศึกษาถึงข้อบกพร่องในการจัดทำบัญชีจากการตรวจสอบบัญชีของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าตามโครงการตรวจสอบบัญชีร่วมกับสถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง การศึกษาได้จำแนกประเภทของนิติบุคคลที่จดทะเบียน จำนวนทุนจดทะเบียนที่เรียกชำระแล้วถัวเฉลี่ย 3 ปี จำนวนกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ ถัวเฉลี่ย 3 ปี การจัดจ้างผู้ทำบัญชี ผลการศึกษาประเภทของข้อบกพร่องพบว่า การจัดทำบัญชีไม่ครบถ้วน เป็นข้อบกพร่องที่พบมากที่สุด ส่วนผลการศึกษาประเภทของธุรกิจที่พบข้อบกพร่อง พบว่าธุรกิจประเภทห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนเป็นธุรกิจที่พบข้อบกพร่องมากที่สุด ผลการศึกษาธุรกิจที่พบข้อบกพร่องจำแนกตามจำนวนทุนจดทะเบียนที่เรียกชำระแล้วถัวเฉลี่ย 3 ปี พบว่าธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนที่เรียกชำระแล้วถัวเฉลี่ย 3 ปี ช่วง 1,000,001 – 5,000,000 บาท พบข้อบกพร่องมากที่สุด และพบว่าเป็นธุรกิจที่มีกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ ถัวเฉลี่ย 3 ปีช่วงขาดทุนสุทธิ และหากจำแนกตามการจัดจ้างผู้ทำบัญชี พบว่าธุรกิจที่จัดจ้างสำนักงานบัญชีเป็นผู้ทำบัญชีพบข้อบกพร่องมากที่สุด